

**SECTION 5
COURT ORGANIZATION; LAW-ENFORCEMENT AGENCIES;
PROCURATORATE AND BAR**

**СЕКЦІЯ 5
СУДОУСТРІЙ; ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ;
ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА**

УДК 34.06

КОМУНІКАЦІЯ СУДІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ



*Кібець Віктор Олександрович,
канд. юрид. наук,
начальник територіального управління
Державної судової адміністрації України
в Сумській області,
заслужений юрист України*

В статті проведені дослідження щодо видів комунікації судів з громадськістю. Висвітлені актуальні питання даного напрямку. Зокрема, проаналізовані проблемні питання щодо комунікативної діяльності суддів. Визначені можливі шляхи налагодження взаємодії органів судової влади із суспільством. Основним завданням судової влади являється захист прав і свобод громадян. Консультативна рада європейських суддів у своїх висновках відзначила, що діалог з громадськістю має першочергове значення для поліпшення обізнаності громадян у законодавстві та підвищення їх довіри до судової влади, і саме представники Феміди відповідальні за об'єктивне і не упереджене висвітлення діяльності суду. У сфері комунікації судів з суспільством можна виділити дослідження та публікації таких науковців, як : А. Г. Алексеев, П. О. Гвоздик, А. П. Захарченко, В. В. Земляной, І. П. Голосніченко, М. М. Логунова, Н. І. Петрова, І. О. Солдатенко та інші.

Ключові слова : судова влада, комунікація, висвітлення діяльності, ЗМІ, моніторинг, прес-центр, веб-сайт суду, USAID.

Kibets V. O. Interaction of Courts with Public. The article is devoted to research as to types of interaction of courts with public. There were highlighted actual issues of the given direction. In particular, there were analyzed issues as to interactive activity of judges. There were identified possible ways of establishment of judicial authorities with public. The main task of the judiciary is the protection of the rights and freedoms of citizens. The Advisory Council of European Judges in its conclusions noted that dialogue with the public is of paramount importance for improving citizens' awareness of the legislation and increasing their trust in the judiciary, and the representatives of Themis themselves are responsible for the objective and not prejudice the coverage of the court. In the field of communication between courts and society, research and publications of such scholars as A.G. Alekseev, P. O. Gvvedik, A.P. Zakharchenko, V.V. Zemlyanoy, I.P. Golosnichenko, M.M. Logunova, N. I. Petrova, I. O. Soldatenko and others.

Keywords : judiciary, interaction, highlighting of the activity, mass-media, monitoring, press-center, court's web-site, USAID.

Невирішені раніше проблеми. На сьогоднішній день в комунікативній діяльності суду виникає немало проблемних питань. Це пов'язано з відсутністю зацікавлення роботою суду у представників ЗМІ, психологічною неготовністю працівників суду до контакту з ЗМІ, фінансовою неспроможністю судів щодо можливості виготовлення друківаних інформаційних матеріалів тощо. Щоб досягти діалогу, потрібно навчитися говорити з людьми не тільки в залі судового засідання чи в стінах суду, а й через засоби масової інформації в кожному місті, в кожному районі.

Метою даної статті є аналіз можливих шляхів вирішення проблеми - повернення довіри громадян до судової влади; налагодження активної і постійної комунікації з громадянами, донесення до суспільства інформації про реформування судової влади, про відповідальність, яку покладено на суддів законами України, про позитивні події та зміни, що відбуваються у судовій владі, про те, від чого залежить становлення нашої держави як правової та демократичної.

Виклад основного матеріалу. Основна функція суду – здійснення правосуддя. Основним Законом України передбачений захист прав і свобод громадян судом. Згідно з Європейською конвенцією з прав людини, «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, визначеним законом». Ця стаття встановлює вимоги до судочинства щодо забезпечення реалізації означеного права. Позитивний обов'язок держави – забезпечити й гарантувати це право [2].

За захистом порушеного права громадяни звертаються до суду. І ключова роль у здійсненні правосуддя належить судді, який на підставі законів незалежно та неупереджено має вирішити кожну справу.

Громадяни обґрунтовано розраховують на вирішення своєї справи публічно незалежним і безстороннім судом протягом розумного строку. Саме судова установа в очах громадян є відповідальною за нормально налагоджену роботу, за професійність і ввічливість працівників і за належне відправлення правосуддя.

Тож для забезпечення ефективного функціонування суду і якнайкращої поінформованості громадян про правила, процедури та проблеми необхідний налагоджений діалог – комунікація, яка допоможе вирішувати управлінські завдання суду і наближати українське судочинство до європейських стандартів.

Для реалізації цього завдання необхідно налагодити взаємодію з суспільством, переконати його довіряти судовій системі.

За допомогою ефективної комунікації можна вирішити ряд завдань, покладених на суд:

- підвищення обізнаності відвідувачів суду із судовими правилами і процедурами;
- підвищення ефективності роботи суддів і працівників суду;
- забезпечення підтримки громадськості у вирішенні проблем судової системи органами законодавчої та виконавчої влади;
- підвищення престижності професії судді та працівника апарату суду;
- просування через ЗМІ потреби законодавчих змін, крім необхідних судовій системі, щоб бути більш ефективною для громадян;
- підвищення якості представництва інтересів сторін у суді;
- оптимізація роботи апарату суду;
- підготовка якісних кадрів для роботи у суді;
- створення та підтримання позитивної репутації суду у суспільстві;
- ефективне управління кризовими ситуаціями;
- налагодження співпраці з іншими гілками влади тощо.

В останні роки значно активізувалась робота по висвітленню діяльності судів. На веб-сторінках суду розміщується максимальна інформація про суд – структура суду, нормативні документи, зразки позовних заяв, інформація щодо руху справ, калькулятор судового збору тощо.

Новини висвітлюються не тільки на веб-сторінці суду, - багато корисної інформації можна почерпнути на інших сайтах, наприклад, на професійній мережі «Феміда», на сайті міжнародного фонду «Центр суддівських студій», на правових форумах. В соціальних мережах, таких, як «Facebook» теж відкриті сторінки на правову тематику. Прогресивні медіа-канали дедалі частіше стають для судів найдешевшими, найшвидшими і в більшості випадків найефективнішими каналами комунікації.

Стаття 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» зобов'язує суб'єктів владних повноважень забезпечувати доступ громадськості до інформації шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації в офіційних друківаних виданнях, на офіційних веб-сайтах в інтернеті, на інформаційних стендах, будь-яким іншим способом та надавати інформацію на запити [3].

8 серпня 2014 року на засіданні Ради суддів України з метою гармонізації відносин судової влади та суспільства, забезпечення зростання рівня довіри до судової влади, об'єктивного висвітлення

діяльності судової системи в засобах масової інформації та через веб-ресурси прийнято рішення про створення при Раді суддів України Прес-центру судової влади (далі – Прес-центр) Прес-центр на правах відділу входить в структуру Державної судової адміністрації України [4].

За пропозицією Прес-центру в кожному суді розроблено медіа-карту, в якій зазначені контакти всіх ЗМІ в регіоні – газети, журнали, радіо, телебачення (головні редактори, журналісти) тощо.

Ефективна комунікація з громадськістю з метою створення позитивного іміджу суду є пріоритетним завданням діяльності прес-служби в судах. Окрім прес-секретаря, в кожному суді обрано суддю-спікера, який виконує роль своєрідного судового журналіста, відповідального за комунікативну політику.

Серед проблемних питань, які виникають в діяльності прес-служби суду, найчастіше називають такі:

- судді неохоче висвітлюють справи, які перебували в їх провадженні;
- представники ЗМІ однобоко висвітлюють справи та інформацію, неправильно формулюють юридичні терміни, що призводить до спотворення інформації;
- ЗМІ особливо не цікавляться роботою суду та судовими справами; в невеликих районах діє лише один представник ЗМІ – як правило, районна газета. Тематика публікацій в таких газетах досить вузька, здебільшого співпраця обмежується тим, що газета передруковує найкоротші новини з сайту суду, тоді як спеціально підготовлені матеріали, як правило, друкуються в порядку довгої черги;
- відмова друкованих ЗМІ в публікації статей, мотивуючи відсутністю місця в випусках газети;
- фінансова неспроможність суду щодо виготовлення друкованих матеріалів (брошури, буклети тощо).

Комунікативній діяльності суду присвячується багато уваги з боку Державної судової адміністрації України, Ради суддів України (за підтримки Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя»). Фахівці навчають працівників судової системи, як за допомогою розбудови ефективної комунікації досягати поставлених цілей; як набути корисних навичок і стати менш вразливими до зовнішнього тиску та потенційного впливу несприятливих факторів, не піддаватися незаконному впливу політиків, бізнесу та заручитися підтримкою як своїх цільових аудиторій, так і суспільства в цілому [5].

Працівники судової системи та судді часто нарікають на правову необізнаність журналістів,

імі, їм також бракує навичок взаємодії з мас-медіа та громадськими організаціями.

Реалії сучасного українського суспільства не завжди повною мірою сприяють налагодженню ефективної співпраці між судовою владою, суддівським самоврядуванням, засобами масової інформації та громадськими організаціями. Дуже гостро стоїть проблема взаємної недовіри. Безумовно, в будь-якій країні, навіть у тій, де традиції демократії вже сформувались, існує проблема певної недовіри та упередженості у відносинах ЗМІ та судів, оскільки завдання суддів – у захисті інтересів учасників процесу та неупередженому розгляді спорів. Тим часом в Україні рівень такої недовіри останніми роками набуває загрозливих масштабів.

Втім, існують і позитивні тенденції. Безглуздість постійної конфронтації та недовіри вже усвідомили і судді, й журналісти, тож роблять кроки назустріч один одному, визначаючи свою спільну відповідальність за налагодження таких відносин між судами та ЗМІ, які мають задовольнити потребу суспільства в отриманні неупередженої інформації про реальний стан судової системи.

Найчастіше правова необізнаність та юридична неграмотність учасників процесу спричиняє надходження скарг на дії суду. Проте, при детальному розгляді таких скарг вони виявляються необґрунтованими.

Радою суддів в рамках реалізації міжнародних проектів та за підтримки міжнародних організацій проводились моніторинги стану незалежності суддів України. Мета таких заходів – аналіз стану незалежності, ефективності, неупередженості та доступності правосуддя в Україні, розроблення відповідних рекомендацій для удосконалення діяльності судів, органів суддівського самоврядування та інших органів судової влади. Такі моніторинги проводились в 2012, 2014, 2015 роках.

Удосконалення судової системи належить до пріоритетних завдань у становленні демократії в українському суспільстві. Лише покращуючи розуміння реальної ситуації в судах, стану відносин судової системи та громадян, можна досягти суттєвого покращення ефективності судочинства, зміцнення довіри до суду в українському суспільстві. Власне, цим пояснюється необхідність використання у адмініструванні судової діяльності методів оцінювання якості роботи суду.

Якість роботи суду можна визначити як ступінь відповідності суду певним встановленим стандартам продуктивності, ефективності та якості. Основою таких стандартів є суспільні очікування щодо якості судових послуг (наприклад, повноти

інформації, зручності та комфортності судових приміщень тощо), а також встановлені законом нормативи роботи суду (наприклад, тривалість судових проваджень тощо).

За результатами останнього моніторингу, що проводився в 2015 році в судах Сумської області за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Проекту «Справедливе правосуддя» встановлено, що більшість опитаних громадян, які мають досвід звернення до суду, оцінюють процес правосуддя, діяльність суддів та працівників апарату судів позитивно.

Щодо наявності негативних оцінок, слід зазначити, що при вирішенні судового спору одна сторона судового процесу завжди буде незадоволена прийнятим рішенням, що заважає об'єктивно оцінити правосуддя та діяльність суду взагалі.

Щодо повноти та ясності інформації за результатами моніторингу оцінки були середні або, в окремих судах, нижче за середні. Рекомендації з цього питання, надані судам в результаті проведення опитувань громадян, наступні:

- організувати роботу довідкового бюро суду з метою надання консультацій відвідувачам з приводу загальних питань;
- зробити інформацію щодо порядку сплати судових зборів та мита, реквізитів та розмірів платежів більш чіткою та доступною для відвідувачів;
- вчасно оновлювати інформаційні стенди; оперативно розміщувати на них інформацію про графік розгляду справ, витяги з законодавства, зразки процесуальних документів;
- розробити стратегію популяризації роботи суду (сторінки в соцмережах, інформативні буклети, публікації в ЗМІ, розпакетовані матеріали, дні відкритих дверей, лекції в старших класах тощо);
- налагодити систему зворотнього зв'язку з користувачами судових послуг шляхом

встановлення скриньок для відгуків та повідомлень;

- відкрити інформаційно-консультаційний кабінет;

- залучати до цієї діяльності на волонтерських засадах студентів-правників [6].

Держава визнає наявність проблем в комунікації між судом та громадськістю, піклується про комфортне перебування громадян в суді та про доступність суду, його відкритість.

Повільно, але впевнено розвивається міф про чиновницький бюрократизм та хабарництво в судах. Законодавство змінюється, стає більш досконалим та ефективним. Потік нескінченного паперообігу скрочується – учасникам процесу з кожним днем зручніше та ефективніше можна вирішити справу в суді – для цього застосовується смс-інформування, відеозв'язок, сторони можуть отримати процесуальні документи в електронному вигляді. Безперечно, це крок в майбутнє, назустріч сучасним технологіям та європейським стандартам.

Судами постійно проводяться заходи, направлені на поглиблення обізнаності громадян з роботою суду – Дні відкритих дверей, ознайомчі лекції для учнів шкіл та студентів навчальних закладів. Прес-секретарі суду систематично беруть участь у тренінгах з ділового спілкування, удосконалюючи навички взаємодії з мас-медіа та громадськими організаціями. Поступово, але впевнено формуються нові за формою та конструктивні за змістом відносини.

Довіра до суду як до інституції влади в державі – це довіра не лише до голови суду чи навіть суддів, а до всіх його складників і, безумовно, – довіра до виконання покладених на нього функцій. Потреба у налагодженні ефективного спілкування (комунікації) очевидна – суди мають розповідати про свою діяльність, інформувати і в такий спосіб здобувати громадську підтримку..

Використана література :

1. Висновок Консультативної ради європейських суддів 2015 р. [Електронний ресурс]. – № 18. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/58f4a4dd76aacfd0c2257d87004971a6/\\$FILE/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%E2%84%9618_\(2015\).pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/58f4a4dd76aacfd0c2257d87004971a6/$FILE/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%E2%84%9618_(2015).pdf).
2. Конвенція про захист прав людини і фундаментальних свобод від 04.11.1950 // ОВУ — 1998 р. - № 13 / № 32 від 23. 08. 2006. - Ст. 270.
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
4. Рішення Ради суддів України від 08 серпня 2014 р. № 9 [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://rsu.court.gov.ua/userfiles/rsu_9_08_08_2014\(3\).pdf](http://rsu.court.gov.ua/userfiles/rsu_9_08_08_2014(3).pdf).

5. Зв'язки із громадськістю в судах : навчально-практичний посібник для суддів і працівників апарату судів / Д. Вон, Н. Петрова, Д. Філіпенко, Ю. Мухін, І. Солдатенко, В. Земляной. – К. : ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2015. – 232 с.

6. Оцінка задоволеності громадян якістю окремих аспектів функціонування судів Сумської області : аналітичний звіт / якісний та кількісний аналіз даних соціологічного дослідження здійснено Дементов В.О., Глоба Е.В. – Суми. – 2016. – 60 с.